

Eesti keelenõukogu

EESTI KEELENÕUKOGU KOOSOLEKU P R O T O K O L L

Koht: Tallinn, Eesti Keele Instituut

10.06.2016, 3.3-1.1/

Toimumisaeg: 11:00-13:00.

Juhatas keelenõukogu esimees Birute Klaas-Lang.
Protokollis Tiia Margus.

Osalesid: Birute Klaas-Lang, Dmitri Burnašev, Toomas Kiho (Skype'i vahendusel), Aime Klandorf, Einar Meister, Helle Metslang, Karl Pajusalu, Peeter Päll, Paul-Eerik Rummo, Urmas Sutrop, Tõnu Tender, Ilmar Tomusk, Asta Trummel, Anna Verschik, Haridus- ja Teadusministeeriumi keeleosakonna juhataja Piret Kärtner.

Puudusid: Marin Mõttus, Jüri Viikberg, Eberhard Winkler.

PÄEVAKORD:

1. Uue arengukava ettevalmistustööd ja ajakava.
2. Keeleseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise väljatöötamiskavatsused.
3. Keelenõukogu seminaride korraldamine.
4. Tõstatav.
 - 4.1. Eesti Keele Instituudi SWOT-analüüs.
 - 4.2. Teated.

1. Uue arengukava ettevalmistustööd ja ajakava.

Info Piret Kärtnerilt.

Eesti keele arengukava ja Eesti võõrkeelte strateegia on lõpule jõudmas 2017. a. Uuele arengukava dokumendile on antud tööpealkiri „Eesti keelte strateegia“. Kas strateegia kestvus on 2018-2022 või 2018-2014, ei ole veel otsustatud. Mõistlikum võib olla periood 2018-2022, sest arengukava muutmine on keeruline protsess.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse määrusele „Strateegiliste arengukavade liigid ning nende koostamise, täiendamise, elluviimise, hindamise ja aruandluse kord“ tuleb HTMil esitada ettepanek asuda koostama uut keelestrateegiat. Valitsusele ettepaneku esitamise tähtaeg on 30.11.2016, seejärel annab valitsus heakskiidu arengukava koostamiseks. HTM on asunud ettepanekut koostama, see läbib HTMi sisese ja ministeeriumitevahelised kooskõlastusringid ning esitatakse seejärel valitsusele.

Ettepaneku lähtekohad on: 1) Eesti riik saab rahvusriigina toimida ja areneda, kui eesti keel on tunnustatud Eesti elanike ühtse suhtluskeelena, rahuldab ametliku riigikeelena riigi ja ühiskonna keelekasutusvajadusi ja on kasutatav kõigis eluvaldkondades, 2) arengukava lähtub põhiseadusest ja riigi eelarvestrateegia tulemusvaldkonnast „Eesti keel ja eestlus“, 3) keelevaldkonda näeme valdkonnana, mis seob kogu ühiskonda, selle erinevaid sektoreid ja huvigruppe, 4) Eesti elanike võõrkeeleoskus ning mitmekeelsuse väärtustamine toetavad eesti keele rahvusvahelist esindatust, 5) rahvusvähemustele peab olema tagatud võimalus õppida oma emakeelt. Kõige suurem osa selles ettepanekus on eesti keelel emakeelena, edasi tulevad

Eesti keelenõukogu

eesti keel riigikeelena, eesti keel välismaal (eesti keele akadeemiline õpe ja eesti keele õpetamine välismaal elavatele eesti lastele), võõrkeeled ja mitmekeelsus, rahvusvähemused.

Uues arengukavas on neli keskpunkti: staatus, õppimine ja õpetamine, uurimine, arendamine. Staatus hõlmab keelepoliitikat kujundavat seadusandlust, eesti keele suhtes valitsevaid hoiakuid ning keelt väärtustavaid hoiakuid; õppimine ja õpetamine tähendab keelte õpet kõigis haridusastmetes nii formaalses kui mitteformaalses hariduses; uurimine on teadusuuringute nõuetele vastavate andmete kogumine, töötlemine ja analüüsimine; arendamine terviklikumale, kaasavamale ja teadmispõhisemale lähenemisele vastavate arusaamade, mehhanismide ja tööriistade loomine. Tahame paigutada uude arengukavasse kõik praeguse arengukava meetmed, et seeläbi vältida killustatust.

Riigihangete registris on avatud riigihange „Eesti keeleseisundi uurimine“ tähtajaga 27. juuli 2016, siis leitakse uuringu teostaja.

Septembris 2016 asub HTM kooskõlastama ettepanekut Vabariigi Valitsusele. HTM koostab ka meediaplaani, et protsess oleks laiemale avalikkusele hästi vahendatud. Kui oleme saanud heakskiidu valitsuselt, siis püüame teha uue strateegia struktuuri, mille arutame läbi keelenõukoguga ja teiste partneritega.

Veebruariks 2017 on kavandatud uuringu lõppraporti valmimine, see oleks üheks aluseks strateegia koostamisele. 2017. a aprillist kuni augustini toimuksid arutelud partneritega, septembris oleks olemas kooskõlastused, oktoobris viiakse dokumenti sisse esitatud parandused. Novembris 2017 on planeeritud keelestrateegia kinnitamine Vabariigi Valitsuse poolt.

Kuidas oleks võimalik hinnata praeguse arengukava mõju? Arengukava indikaatorid on täidetud, kuid need ei peegelda arengukava kõigi tegevuste mõju. Püüame teada saada, millist mõju üks või teine elluviidud tegevus on avaldanud. Uurimuse hankes on loetletud 20 partnerit, keda võiks küsitleda, umbes 20 enim meedias keele kohta arvamuse avaldajat võiks olla uuritavate hulgas.

Birute Klaas-Lang: Minu jaoks ei ole pealkiri „Eesti keelte arengukava“ hea variant. Uue arengukava pealkiri võiks olla „Eesti keelearengukava“. Arengukava tuum on eesti keel.

Piret Kärtner: Jah, aga me ei jäta tähelepanuta teisi keeli.

Birute Klaas-Lang: Kas kõiki valdkondi vaadatakse nelja punkti osas?

Piret Kärtner: Ei, nt võõrkeeli või eesti keelt Eestis ja välismaal vaadatakse staatuse ning õppimise ja õpetamise kategoorias. Teisi keeli vaatame eelkõige õppimise ja õpetamise seisukohast.

Birute Klaas-Lang: Millal kaasatakse arengukava koostamisse Eesti keelenõukogu?

Piret Kärtner: Novembris 2016.

Birute Klaas-Lang: Kas keelenõukogu saab näha ettepanekut, mis Vabariigi Valitsusele esitatakse?

Piret Kärtner: Jah.

Urmas Sutrop: Kuidas on määratletud vähemuskeel? Kas arengukava struktuuri tulevad skeemid: ülesanne-vastutaja-rahastus?

Piret Kärtner: Vähemuskeeled saavad teemana arengukavasse kirja pandud, aga vähemuskeelte õpet tehakse läbi üldharidusprogrammi, mitte läbi keeleprogrammi. Ülesannete jagamine tuleb eelnevalt kokku leppida. Ülesanded peavad olema kajastatud ka teiste ministriumite strateegilistes dokumentides.

Paul-Eerik Rummo: Soovitaksin dokumendi pealkirjaks „Eesti keelepoliitika arengukava“, kuna see on valitsuse dokument. Valitsus ei arenda keelt, küll aga kujundab selleks vajalikku poliitikat. Kestvuseks 2018-2022.

Helle Metslang: Kes arengukava koostab? Kas selleks on loodud töörühm?

Eesti keelenõukogu

Piret Kärtner: Koostab HTMi keeleosakond koos kõikide teiste osakondadega, plaanis on kaasata ka teised ministeeriumid. Praegu tegeleme sellega veel keeleosakonna sees.

Asta Trummel: Juba Vabariigi Valitsusele esitatavasse ettepanekusse tuleks kirja panna erinevad partnerid.

Ilmar Tomusk: Mida tähendab eesti keel riigikeelena?

Piret Kärtner: Selle all mõistetakse eesti keelt teise keelena Eestis ja välismaal.

Ilmar Tomusk: Arvan, et peame hoiduma arvamusest, et eesti keel riigikeelena puudutab ainult mitte-eesti emakeelega inimesi.

Anna Verschik: Enam pole üheselt selge, mis on eesti keel võõrkeelena. Mõnel inimesel võib olla mitu emakeelt. Tavapärase terminoloogiaga me seda valdkonda enam katta ei saa.

Piret Kärtner: Üldhariduse õppekavas tahame teha nii, et eesti keelt teise keelena ei käsitletaks võõrkeelena.

Tõnu Tender: Oluline on, kas õpetamine toimub eesti keele või võõrkeele, nt inglise keele kaudu. Sellest tuleneb nt see, milliseid kakskeelseid sõnaraamatuid me vajame.

Toomas Kiho: Mina toetan ettepanekut jätta uue arengukava pealkiri samaks mis praegu kehtival arengukaval, st "Eesti keele arengukava". Sisuliselt võiks see hõlmata nii eesti keelt emakeelena, eesti keelt välismaal kui teisi keeli.

Piret Kärtner: Me ei pea seda täna otsustama.

Birute Klaas-Lang: Arengukava tegeleb keelepoliitikaga ja see annab sisu täpsemalt edasi, arengukava ei tegele keele kui korpuse jooksva arendamisega, vaid määrab põhisuunad ja keelepoliitilise raamistiku. Mina kaldun „keelepoliitika“ poole.

Urmas Sutrop: Mina kaldun „Eesti keele arengukava“ poole. Siin on selge sõnum, et arengukava tegeleb eesti keelega. Säilitaksin eesti keele ja selle alla võib panna kõik võõrkeeled.

Karl Pajusalu: Rahvusvaheliselt hõlmab keelestrateegia mõiste ka keelepoliitikat.

Einar Meister: Kas arengukavasse mõõdikuid ei tule? Kuhu tahetakse jõuda?

Piret Kärtner: Mõõdikud tulevad. Uuringu ülesanne on selgitada, millised valdkonnad järgmise 5 aasta jooksul oleksid eelisarendatavad.

Urmas Sutrop: Peab vaatama, et teiste ministeeriumite osa arengukavas suureneks ja käsitlema seda, mis on seni välja jäänud, nt „digi“ märksõna tuleks rohkem sisse tuua.

OTSUSTATI: Info võeti teadmiseks.

2. Keeleseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise väljatöötamiskavatsused.

Piret Kärtner: Muudatused puudutavad kahte probleemi: eesti keele tasemeeksamite korraldustingimuste täpsustamist ning avaliku teenistuse seaduse kehtima hakkamist. Praegu on tasemeeksamid tasuta ja eksamil pääsevad kõik. Eksamit on käinud tegemas 38000 inimest. Sageli ei käida eksamil selle sooritamiseks, vaid õppimas ja katsetamas. Korduseksamite korraldamisele on riik panustanud 710 tuhat eurot. Muudatuse eesmärk on piirata eksamil käijate hulka, st eksamit ei saaks sooritada eesti emakeelega inimesed ega kooliõpilased. Teise muudatusena muutuks eksam tasuliseks alates kolmandast korrast. Eksami hinna sisse kuulub ka vaide menetlemine.

Ilmar Tomusk: Need on mõistlikud muudatused.

Aime Klandorf: Kas see, et õpilased ei saa eksamit sooritada, on absoluutne nõue? On näiteid vahetusõpilastest, kes tahavad teha eesti keele tasemeeksamit.

Eesti keelenõukogu

Piret Kärtner: Me räägime sellest, et sihtrühm on see, kellel on vaja tasemeeksamit sooritada, me ei välista nt rahvusvahelises koolis õppivaid õpilasi jt. Aga me ei näe tulevikus võimalust, et terve gümnaasiumiklass läheb harjutamiseks eksamit sooritama.

Dmitri Burnašev: Tasuline eksami motiveerib õppima. Praktikas tähendab keeleõpe müütidega võitlemist. See on suur väljakutse kommunikatsiooni poolele võidelda arvamusega, et riik tahab keeleõppelt raha teenida. Rääkida tuleks sellest, mida saab riik selle 700 tuh euro eest keeleõppe heaks teha, nt korraldada tasuta kursusi jne.

Piret Kärtner: Paljudes teistes riikides on eksam tasuline esimesest korrast. Meil on edaspidi eksam tasuline alates kolmandast korrast. Loodame, et see distsiplineerib eksamile registreerunud inimesi.

Urmas Sutrop: Milline on muudatuse kommunikatsiooniplaan?

Piret Kärtner: Oleme kommunikatsiooniks valmis. Muudatus peaks olema inimesi motiveeriv.

Paul-Eerik Rummo: Ükski eelnõu ei lähe käiku ilma kõigi ministriumite kooskõlastuseta, kes oskavad hinnata võimalikke riske. Kommunikatsiooniplaan peab muidugi olema.

Birute Klaas-Lang: Tuleb levitada infot, et proovieksameid tehes on võimalik eksamiks valmistuda.

Ilmar Tomusk: Avaliku teenistuse seaduse muudatus jättis linnapead, vallavanemad ning linna- ja vallavalitsuse liikmed ametnike seast välja. Praegu ei ole võimalik esitada neile nõuet, et nad oskaksid eesti keelt. Et see korda teha, tuleb nad valitsuse määrusesse panna.

OTSUSTATI: Keelenõukogu tunnistab keeleseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise väljatöötamiskavatsuste vajalikkust ning rõhutab kommunikatsiooni olulisust muudatuste rakendamisel.

3. Keelenõukogu seminaride korraldamine.

Nimeseminar

Peeter Päll: Käimas on hea ettevõtenime konkurss. Seminaril antakse üle selle konkursi auhind. Seminaril võiks olla kolm ettekannet. Üks teema võiks olla ettevõtenimed, esineda võiks keegi äriregistrist, käsitleda teemat õiguslikult ja praktika poolelt. Teine ettekanne oleks nimeseadusest, isikunimedest. Kolmas ettekanne võiks olla kohanimedest, sest seoses haldusreformiga tekitab see just sel sügisel vaidlusi, rääkima võiks paluda kohanimenõukogu sekretäri. Seminari teises pooles oleks arutelu, mille võiks teha kas kitsamal teemal ettevõtenimedest või arutada laiemalt seda, kui palju võib riik sekkuda nimede küsimusse keele ja kultuuri säilimise huvides.

Keelenõukogu toetab arutelu laiemal teemal.

Piret Kärtner teeb ettepaneku rääkida teemal, kuidas asutused ärinimede valimisel toimivad.

Einar Meister: Hea ärinime leidmiseks võiks arvuti ärinimesid genereerida märksõnade abil.

Birute Klaas-Lang: Kas selle ettepanekuga võiks seminaril välja tulla?

Urmas Sutrop: Eesti omanimedest loobumine on probleem.

Keel ja identiteet

Anna Verschik: Identiteediseminaril võiks olla 3-4 ettekannet, seejärel diskussioon. Üks teema võiks olla keel ja segregatsioon, olen sellest rääkinud Tiit Tammaruga, kes võiks ettekandega esineda. Teine uurija on Martin Ehala. Kolmas esineja võiks olla kirjanik või tõlkija, nt Igor Kotjuh.

Eesti keelenõukogu

Ilmar Tomusk pakub esinejana välja Mikä Keräneni.

Birute Klaas-Lang: Mitmikidentiteedi teema on järjest olulisem.

Piret Kärtner: Segaperekondade laste identiteet, sellega on tegelenud Aune Valk.

Birute Klaas-Lang: Aune Valk võiks olla ettekandega esineja.

Arutelu võiks osaleda mitmes identiteedis tegutsejad, nt Mika Keränen, Justin Petrone, Igor Kotjuh.

Toomas Kiho on nõus juhtima arutelu. Arutelu teema oleks „Kuidas elada mitme identiteedi ja mitme keelega“.

OTSUSTATI:

- 1) Nimeseminar toimub 7. oktoobril 2016 algusega kell 11 Tallinnas Eesti Keele Instituudis. Peeter Päll esitab 1. septembriks seminari kava.
- 2) Identiteediseminar toimub 8. detsembril 2016 Tartus Eesti Rahva Muuseumis. Seminari arutelu juhib Toomas Kiho. Töörühm esitab seminari kava 15. oktoobriks 2016.

4. Tõstatuv.

4.1. Eesti Keele Instituudi SWOT-analüüs.

Tõnu Tender: Keelenõukogul on õigus arutada koostatud SWOT-analüüsi. Teadus- ja Arendusnõukogu koosolek on septembris 2016.

OTSUSTATI: Arutada Eesti Keele Instituudi SWOT-analüüsi videokoosolekul 8. septembril kell 10-12.

4.2. Teated.

Peeter Päll kutsub Eesti Kohanimeraamatu esitlusele.

Tõnu Tender informeerib, et HTMi toel näidatakse jalgpalli EM-võistluste ajal TVs keeleteemalisi vaheklippe.

OTSUSTATI: Info võeti teadmiseks.

Birute Klaas-Lang

Eesti keelenõukogu esimees
/allkirjastatud digitaalselt/

Tiia Margus

Protokollija
/allkirjastatud digitaalselt/